

*Електронний журнал «Ефективна економіка» включено до переліку наукових фахових видань України з питань економіки (Категорія «Б», Наказ Міністерства освіти і науки України № 975 від 11.07.2019). Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292.
Ефективна економіка. 2024. № 5.*

DOI: <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2024.5.55>

УДК 336.7

V. M. Kharabara,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8555-6440>

R. I. Greshko,

к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів та кредиту,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-3054-356X>

**МЕХАНІЗМ ІНТЕГРАЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ ДО
СВІТОВОГО ВАЛЮТНОГО РИНКУ**

V. Kharabara,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Finance and Credit, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

R. Greshko,

*PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of
Finance and Credit, Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University*

**A MECHANISM FOR INTEGRATING THE NATIONAL FX MARKET INTO
THE GLOBAL FX MARKET**

У статті розглянуті основні тенденції розвитку валютного ринку України в період війни. Водночас валютний ринок та його регулювання посідають важливе місце в національній економічній політиці, оскільки стимулюють економічний розвиток країни та мають відповідний вплив на стан окремих галузей, галузей і підприємств. Встановлено детермінанти розвитку валютного ринку та охарактеризовано їх вплив. Зазначено, що Національний банк України, як головний виконавчий орган валютного регулювання, здійснює валютне регулювання з метою забезпечення макроекономічної стабільності. Глобальний валютний ринок виступає своєрідним трансмісійним середовищем інструментів валютного механізму дія яких спрямована на досягнення національних економічних інтересів. Незважаючи на відсутність єдиного регулятора правила функціонування на ринку є достатньо уніфікованими та прозорими. Використання в першу чергу валютного курсу як інструменту валютного механізму дозволяє завдяки глобальному валютному ринку впливати не лише на внутрішню економічну ситуацію а й на зовнішню змінюючи важелі впливу у глобальній економіці. Проаналізований перехід Національного банку України з плаваючого на фіксований курс гривні. Виявлено основні залежності параметрів курсоутворення в Україні. Проведений аналіз динаміки основних показників, що характеризують стан валютного ринку: курсу гривні до іноземних валют, обсягу операцій банків на валютному ринку із безготівковою іноземною валютою, обсягу інтервенції національного банку України, обсягу операцій з готівковою іноземною валютою, обсягу накопичених офіційних міжнародних резервів. Визначено ключові тенденції функціонування валютного ринку та наведено заходи валютного регулювання, які запроваджував НБУ для його стабілізації. Визначено перспективи розвитку національного валютного ринку та здійснено прогноз валютного курсу за умови встановлення ринкового механізму формування. Розглянуто основні тенденції розвитку національного валютного ринку України. На основі проведеного аналізу розроблено пропозиції щодо напрямів удосконалення функціонування валютного ринку України.

The article discusses the main trends in the development of the foreign exchange market of Ukraine during the war. At the same time, the foreign exchange market and its regulation occupy an important place in the national economic policy, since they stimulate the economic development of the country and have a corresponding impact on the state of individual sectors, industries and enterprises. The determinants of the foreign exchange market development are identified and their impact is characterized. It is noted that the National Bank of Ukraine, as the main executive body of currency regulation, carries out currency regulation in order to ensure macroeconomic stability. The global foreign exchange market acts as a kind of transmission medium for the instruments of the currency mechanism aimed at achieving national economic interests. Despite the absence of a single regulator, the market rules are sufficiently unified and transparent. The use of the exchange rate as an instrument of the currency mechanism allows, thanks to the global currency market, to influence not only the domestic economic situation but also the external one by changing the levers of influence in the global economy. The transition of the National Bank of Ukraine from a floating to a fixed hryvnia exchange rate is analyzed. The main dependencies of exchange rate parameters in Ukraine are identified. The author analyzes the dynamics of the main indicators characterizing the state of the foreign exchange market: the hryvnia exchange rate against foreign currencies, the volume of banks' transactions in the foreign exchange market with non-cash foreign currency, the volume of intervention by the National Bank of Ukraine, the volume of transactions with cash foreign currency, and the volume of accumulated official international reserves. The key trends in the functioning of the foreign exchange market are identified and the measures of currency regulation introduced by the NBU to stabilize it are presented. The prospects for the development of the national currency market are determined and the exchange rate is forecasted under the condition of establishing a market mechanism of formation. The main trends in the development of the national currency market of Ukraine are considered. On the basis of the analysis, proposals are developed on the directions of improving the functioning of the foreign exchange market of Ukraine.

Ключові слова: валюта, валютний курс, валютний ринок, валютне регулювання валютні операції.

Keywords: currency, exchange rate, currency market, currency regulation, currency transactions.

Постановка проблеми. Валютний ринок відіграє важливу роль в економічній стабільності будь-якої країни, в тому числі й України. Глибоке занурення в те, як працює валютний ринок, дає змогу зрозуміти унікальні проблеми та можливості, з якими стикається ця країна. Розгляд напрямків розвитку дозволяє зацікавленим сторонам передбачати потенційні зміни та тенденції. Це підвищує адаптивність до майбутніх змін, визначає інвестиційні можливості та створює керівні принципи дій, спрямовані на використання переваг для отримання додаткового доходу або зменшення ризиків.

З економічної точки зору валютні ринки відіграють важливу роль у визначенні валютних цін, які мають каскадний вплив на світовий торговий баланс, рівень інфляції та навіть загальну економічну ситуацію в країні. З юридичної точки зору ринки діють у рамках національного та міжнародного права. Кожна країна застосовує власні регуляторні заходи для підтримки цілісності ринку, захисту інвесторів і фінансової стабільності. На міжнародному рівні можуть набувати чинності угоди та договори, що регулюють діяльність та співпрацю різних країн у рамках світової валютної системи. Ці угоди можуть включати в себе встановлення обмежень на маніпулювання валютним ринком, спільні програми по боротьбі з фінансовою злочинністю та сприяння стабільності світової економіки. Такі міжнародні домовленості є важливим інструментом для забезпечення співпраці та взаємодії між країнами з метою підтримки стабільності та розвитку глобального фінансового ринку.

Через ці різні призми валютний ринок постає як багаторівнева сутність, яка має життєво важливе значення для сучасного взаємопов'язаного світу та досліджень. На кожному рівні цієї складної системи валютного ринку

відбуваються унікальні процеси, які взаємодіють між собою і впливають на економіку країн та глобальний фінансовий ландшафт в цілому. Розуміння цих процесів та їх взаємозв'язків дозволяє нам краще аналізувати та передбачати рухи на валютному ринку, що є важливим для бізнесу, інвесторів та урядів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Чимала кількість науковців звертає увагу на проблеми функціонування українського та інших локальних валютних ринків. Макаренко Ю. П. та Вітер К. О.[6] займаються аналізом сучасного стану та тенденцій на цьому ринку. Манжура О., Краус Н. та Краус К.[7] досліджують інструменти та механізми його регулювання. Терещенко О.В.[11] зосереджується на механізмах регулювання валютного ринку в умовах відкритості національної економіки, а Тарасевич Н. В.[10] досліджує актуальні аспекти розвитку світового валютного ринку. Подальші дослідження необхідні для зміцнення стабільності української гривні та підвищення ефективності зав'язків з громадськістю у валютному секторі.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є дослідження особливостей функціонування валютного ринку в Україні.

Викладення основного матеріалу. Валютний ринок слугує основою для світової торгівлі та фінансів, забезпечуючи конвертацію однієї валюти в іншу [7, с.42]. Цей процес конвертації полегшує міжнародну торгівлю, інвестиції та інші фінансові операції, забезпечуючи безперервний фінансовий і комерційний обмін між країнами з різними валютами. Проте сприяє зниженню ризику валютних коливань і допомагає зберегти стабільність на міжнародних ринках. Він є важливим інструментом для підтримання економічного зростання і сприяє підвищенню конкурентоспроможності країн. Також дозволяє підприємствам та установам здійснювати торговельні операції без необхідності утримувати великі резерви в іноземній валюті. Він сприяє збільшенню обсягів міжнародної торгівлі, розвитку бізнесу та залученню іноземних інвестицій. Є важливим для підтримання глобальної економічної стабільності та сприяє зміцненню міжнародних економічних зав'язків.

У контексті міжнародних ринків ринок національної валюти можна визначити як частину світового валютного ринку, де операції переважно здійснюються з використанням валюти певної країни. Він є частиною великого міжнародного валютного ринку та включає торгову діяльність, правила та фінансові інструменти, характерні для кожної країни. Тенденції на валютному ринку країни залежать від економічної ситуації в країні, монетарної політики, процентних ставок, політичної стабільності та інших внутрішніх факторів. Однак через взаємозалежність валют та економічну глобалізацію такі операції тісно пов'язані зі світовими ринками. Це відокремлює міжнародний валютний ринок від ширших міжнародних тенденцій, подій і сил, що формують міжнародний валютний ринок в цілому, навіть якщо торгівля є локальною, залежить від національних факторів і регулюється місцевою владою.

Національний валютний ринок і міжнародний валютний ринок тісно пов'язані через характер торгівлі валютами різних країн. Національний валютні ринки в першу чергу стурбовані тенденціями операцій у власній валюті порівняно з основними світовими валютами. Однак, коли національні підприємства, уряди та інші учасники беруть участь у міжнародній торгівлі та фінансовій діяльності, вони обов'язково беруть участь у ширшому міжнародному валютному контексті.

Валютний ринок, відомий як форекс, має унікальні характеристики порівняно з іншими сегментами ринку. Міжнародний валютний ринок (FX) працює 24/5 завдяки глобальному охопленню та різним часовим поясам фінансових центрів, таких як Лондон, Нью-Йорк, Токіо та Сідней. Ця неперервна діяльність дозволяє реагувати на світові події та економічні показники миттєво, створюючи можливості для трейдерів та ризику, пов'язані зі швидкими рухами на ринку. Цей постійний потік угод у форексі створює унікальні умови для торгівлі, де можна здійснювати операції з будь-якої точки світу у будь-який час. Така легкість доступу до ринку дозволяє інвесторам реагувати на новини та події миттєво, забезпечуючи можливість вигідно використовувати коливання курсів валют. Крім того, великий обсяг угод на

форексі робить його одним з найбільш ліквідних ринків у світі, що забезпечує швидке виконання угод та зменшує ризики невеликих спредів між цінами купівлі та продажу.

Валютний ринок - це децентралізований, глобальний майданчик, де здійснюється торгівля валютами. На відміну від інших фінансових ринків, де акцент робиться на акціях, облігаціях, сировинних товарах або деривативах, валютний ринок зосереджений виключно на купівлі та продажу валют. Ключовим поняттям валютного ринку є обмінний курс. Він визначає, скільки однієї валюти потрібно для придбання одиниці іншої. На курс впливає безліч факторів, таких як процентні ставки, економічні показники, політична ситуація та спекуляції. Торгівля валютою може здійснюватися через різні канали, включаючи міжбанківський ринок, валютні біржі та електронні торгові платформи. Валютний ринок є найбільшим і найліквіднішим фінансовим ринком у світі, з щоденним обсягом торгівлі, що перевищує 5 трильйонів доларів США.

Ринок форекс відрізняється від інших тим, що він децентралізований і не має єдиного місця проведення торгів. На відміну від фондових або товарних бірж, де всі учасники збираються в одному місці, форекс функціонує як глобальна мережа.

Крім того, не існує еквівалента за обсягом і розміром валютного ринку. Часто кажуть, що це найбільший у світі фінансовий ринок, щоденний обсяг торгів на якому іноді перевищує трильйони доларів США. Цей величезний обсяг пояснюється важливою роллю, яку валюти відіграють у світовій торгівлі та фінансах, від сприяння міжнародній торгівлі до використання їх як інструментів для інвестицій та спекуляцій.

Ще однією особливістю валютного ринку є його учасники. У той час як інституційні інвестори, такі як банки та хедж-фонди, контролюють значну частину ринку, центральні банки, транснаціональні корпорації та окремі роздрібні торговці також складають велику частку. Зокрема, центральні банки відіграють унікальну роль на валютному ринку, оскільки вони можуть

втручатися, щоб стабілізувати або підвищити вартість своєї національної валюти, але це не так в інших секторах фінансового ринку. Хоча валютний ринок є складовою ширшої фінансової системи, його унікальні робочі характеристики, учасники та чинники впливу роблять його невід'ємним від інших сегментів фінансового ринку.

Цей зв'язок проявляється в різноманітних фінансових потоках. Торговельні потоки виникають, наприклад, коли підприємства однієї країни здійснюють трансакції через національні кордони. Коли італійський виробник автомобілів продає автомобіль до Індії, він повинен конвертувати євро в індійські рупії, що призводить до потоку електроенергії між італійським та індійським валютними ринками. Подібним чином, коли інвестори в одній країні інвестують в активи в іншій країні, відбуваються потоки капіталу та потрібні обмінні курси. Наприклад, коли австралійська компанія інвестує у власність Великобританії, австралійські долари конвертуються в британські фунти. Такі фінансові потоки мають значний вплив на глобальну економіку та валютні ринки. Вони відображають взаємозв'язок між різними країнами і допомагають забезпечити ефективне функціонування світової торгівлі та інвестицій. Зрозуміння цих фінансових потоків допомагає економістам, політикам та бізнесменам приймати обґрунтовані рішення щодо макроекономічної політики та стратегій управління ризиками.

Незважаючи на величезну кількість угод, які щодня відбуваються на валютному ринку, перелік важливих учасників та інші особливості, цей сектор фінансового ринку має чітко визначену організаційну та функціональну структури. Організаційна структура валютного ринку за розміром поділяється на міжнародний і внутрішній сегменти. Такі відділи полегшують управління грошовими операціями на різних рівнях, як у межах національних кордонів, так і на глобальному рівні. На міжнародному рівні валютний ринок складається з центральних банків, комерційних банків, фінансових установ, корпорацій та індивідуальних трейдерів. Вони здійснюють операції з обміну валют для забезпечення ліквідності та здійснення міжнародних платежів. Національний

сегмент включає в себе банки, брокерські компанії, інвестиційні фонди та інші фінансові установи, які здійснюють валютні операції на внутрішньому ринку. Така структура дозволяє забезпечити ефективне функціонування валютного ринку і зменшити ризики для його учасників.

Зосередження на внутрішніх сегментах, зокрема на українському, дозволяє виділити унікальні групи компаній, які впливають на динаміку валютного ринку. Національний банк України (НБУ) знаходиться в авангарді і відіграє важливу роль як орган нагляду та розробник регуляторної політики в цій сфері фінансового ринку. НБУ законодавчо регулює функціонування валютного ринку та безпосередньо бере участь у ринковій діяльності та здійснює інтервенції для підтримки валютної стабільності та досягнення інших економічних цілей. Він також створює нормативно-правові акти та інші документи, які впливають на функціонування грошової одиниці в Україні. Національний банк України має значний вплив на фінансову систему країни, а також на економічний розвиток загалом. Його діяльність спрямована на забезпечення стабільності національної валюти, контроль за інфляцією та підтримку фінансової системи в цілому. НБУ постійно вдосконалює свою діяльність, впроваджує нові інструменти та методи роботи, щоб забезпечити ефективне функціонування фінансового ринку в Україні.

Комерційні банки в Україні є основними учасниками валютного ринку країни. Вони здійснюють торгівлю, котируючи двосторонні ціни (курси купівлі та продажу) для різних валютних пар, і сприяють конвертації валюти як для корпоративних, так і для приватних клієнтів. Крім того, вони можуть займатися спекулятивною діяльністю для отримання прибутку від очікуваного руху валютних курсів [10].

Крім банків, на українському валютному ринку працюють небанківські фінансові установи, такі як брокерські компанії. Вони, як правило, виступають посередниками між роздрібними клієнтами та великими учасниками ринку, пропонуючи торгові платформи та інструменти для доступу фізичних осіб до ринку.

Корпорації та підприємства в Україні також відіграють значну роль. Їх основна участь на валютному ринку полягає в хеджуванні та транзакційних цілях [11]. Ці компанії часто мають дебіторську заборгованість і борги, деноміновані в іноземній валюті, що робить їх чутливими до коливань обмінного курсу. Доступ до валютного ринку дозволяє управляти цими ризиками та зменшувати їх.

Таким чином, організаційна структура валютного ринку є складною взаємодією між міжнародними та внутрішніми суб'єктами, кожен зі своєю роллю та мотивацією. Що стосується України, НБУ, комерційні банки, небанківські фінансові установи, фізичні особи та компанії працюють разом, щоб формувати динаміку та функціонування валютного ринку країни. Валютний ринок як широке поняття поділяється на готівковий (або спотовий) сегмент і безготівковий сегмент. Кожен із цих сегментів задовольняє певні потреби та виконує функції на основі власних механізмів.

Готівковий валютний ринок, який часто називають спот-ринком, передбачає негайний обмін валют за поточним або «спот» курсом. На цьому ринку фактична фізична поставка валюти відбувається або миттєво, або протягом дуже короткого періоду часу, як правило, двох робочих днів. Ця миттєвість задовольняє нагальні транзакційні потреби. Наприклад, мандрівник, який обмінює долари на євро перед поїздкою, або компанія, якій потрібно здійснити платіж закордонному постачальнику на місці, скористаються готівковим валютним ринком [9, с.108].

З іншого боку, безготівковий валютний ринок характеризується операціями, які не вимагають негайної доставки валюти. Звичайно, найпоширенішими операціями на безготівкових ринках є взаєморозрахунки компаній та інших організацій, формування депозитів громадянами, тоді як на готівкових ринках фізичні особи мають можливість створювати заощадження у валюті прогнозованої вартості.

Крім того, безготівковий сегмент включає такі продукти, як ф'ючерсні контракти, ф'ючерси, опціони та свопи. Основна потреба, яку виконує цей

безготівковий сегмент - це управління ризиками. Компанії, які очікують потреби в іноземній валюті в майбутньому або очікують отримати іноземну валюту в майбутньому, можуть використовувати безготівкові ринки, щоб уникнути потенційних несприятливих коливань обмінного курсу. Крім того, цей сегмент також задовольняє спекулятивний попит, коли учасники виходять на ринок з метою отримання прибутку від очікуваних коливань обмінного курсу.

Міжбанківський валютний ринок в Україні - це сектор, у якому фінансові установи, переважно банки, торгують між собою іноземною валютою. Це децентралізована платформа, на якій ці установи взаємодіють безпосередньо або через електронні системи цінних паперів. Через великий обсяг операцій, які відбуваються на міжбанківському ринку, він відіграє важливу роль у визначенні валютних курсів.

Відсоткові ставки, встановлені на цьому ринку, часто служать орієнтиром для інших учасників ринку. Крім того, український міжбанківський ринок відіграє важливу роль у забезпеченні ліквідності та ефективного функціонування валютного ринку, підтримці реалізації Національним банком України заходів грошово-кредитної політики. Через цей ринок банки балансують свої валютні портфелі, керують резервами та задовольняють валютні потреби своїх основних клієнтів.

Функціональна структура валютного ринку покликана забезпечити його впорядковане функціонування та захист інтересів його учасників. Цю структуру можна зрозуміти через багаторівневий підхід, який охоплює регуляторні органи, законодавчі органи, посередницькі операції та споживачів [8].

На верхньому рівні є регулятор, чия робота полягає в моніторингу та контролі валютного ринку. Ці установи контролюють ринкову діяльність і забезпечують дотримання встановлених стандартів, правил і норм. Вони відіграють важливу роль у підтримці стабільності ринку, забезпеченні прозорості та захисті учасників від потенційних ризиків, таких як шахрайство.

У багатьох юрисдикціях центральні банки часто є основними регуляторами валютних ринків, оскільки вони зацікавлені у підтримці стабільності валюти та реалізації монетарної політики.

Окрім регуляторних органів, існують також законодавчі органи, відповідальні за розробку законів, правил і положень щодо валютного ринку. Ці органи можуть включати парламенти, органи фінансового нагляду, спеціалізовані комітети тощо. Вони створюють законодавчу базу, у якій функціонують валютні ринки, забезпечуючи юридичну обґрунтованість ринкової діяльності та дотримання чітких правил учасниками ринку. Крім того, ці органи забезпечують механізми для вирішення спорів і зловживань, пов'язаних з ринком. Важливими законами для нашої держави у цьому контексті є Закон України «Про банки та банківську діяльність»[3], Закон України «Про валюту і валютні операції»[4], Закон України «Про Національний банк України»[5] та інші.

Середній рівень складається з організацій, які діють як посередники між кінцевими користувачами та валютним ринком. До них належать банки, брокерські контори, трейдери та електронні торгові платформи. Посередники забезпечують необхідну інфраструктуру та послуги для торгівлі іноземною валютою.

Вони забезпечують ефективне виконання торгів, забезпечують ліквідність ринку та часто надають учасникам інструменти та ресурси для управління та хеджування валютного ризику. Своєю діяльністю посередники впливають на ціноутворення та розподіл між покупцями та пропозиціями. Нарешті, в основі цієї функціональної структури лежить споживчий елемент. Ця широка категорія охоплює широкий спектр учасників ринку, від транснаціональних корпорацій та інституційних інвесторів до окремих трейдерів і туристів. Саме споживач визначає динаміку попиту та пропозиції на валютному ринку. Наприклад, підприємства можуть брати участь у ринку для управління ризиками, пов'язаними із зовнішньою торгівлею, тоді як окремі трейдери можуть брати участь у ринку зі спекулятивних причин. Споживчий елемент є

дуже важливим, оскільки він забезпечує обсяг і ліквідність, які підтримують динаміку та функціонування валютного ринку.

Також важливо розуміти, наскільки внутрішній валютний ринок інтегрований зі світовим валютним ринком. Існує тісний зв'язок між українським валютним ринком і міжнародним валютним ринком, який можна зрозуміти з різних прикладів фінансових даних. По-перше, стабільним є інструмент впливу українських працівників, які працюють на міжнародному валютному ринку для наповнення ліквідністю української валюти.

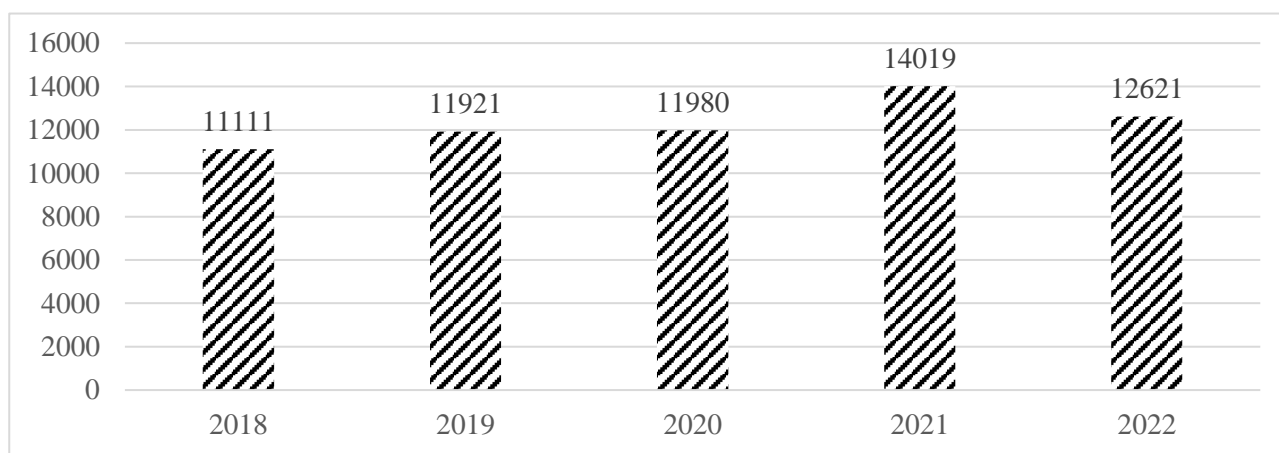

Рис.1. Динаміка грошових переказів приватних осіб з за кордону в Україну у 2018 - 2022 рр., млн. дол. США

Джерело: складено авторами на основі [2]

З 2018 по 2021 рік грошові перекази значно зросли, досягнувши піку в 2021 році, а потім трохи знизившись у 2022 році. Це свідчить про те, що фінансова діяльність і взаємодія між українськими іммігрантами та їхньою батьківщиною зростає в цей період (рис.1). Ці операції відіграють важливу роль у механізмі інтеграції національних валютних ринків у світові валютні ринки. Грошові перекази є формою надходження капіталу, а збільшення їх суми забезпечує надходження валюти в національну економіку. Натомість споживатимуться місцеві товари та послуги, зміцнюючи український валютний сектор фінансового ринку:

- ❖ зміцнення національної валюти - чим більше іноземної валюти надходить на український ринок через грошові перекази, тим більший потенціал для відповідного зміцнення української гривні.

- ❖ збільшення золотовалютних резервів - Центральний банк накопичує ці валютні надходження як резерви.
- ❖ зменшення зовнішньої вразливості - економіки, які отримують стабільні грошові перекази, часто стикаються з нижчим дефіцитом поточного рахунку та менш вразливими до зовнішніх фінансових ризиків.
- ❖ поглиблення фінансової інтеграції - Регулярні грошові перекази можуть прискорити розвиток і поглиблення фінансових ринків.

Також говорячи про оцінку механізму інтеграції національного валютного ринку до світового валютного ринку слід розглянути частку гривні у міжнародних розрахунках.

Долар США зберіг своє домінування, і хоча він коливався протягом багатьох років, у вересні 2023 року він значно подорожчав до 59,21%. Євро зберігає значну частку, але значно впало до 13,61% у вересні 2023 року. Інші валюти, такі як британський фунт і єна, залишалися відносно стабільними з незначними коливаннями. Категорія “інші” включає українську гривню серед інших валют, але вона охоплює лише невелику частину міжнародних платежів, і багато валют поділяють цей сегмент без істотного окремого впливу.

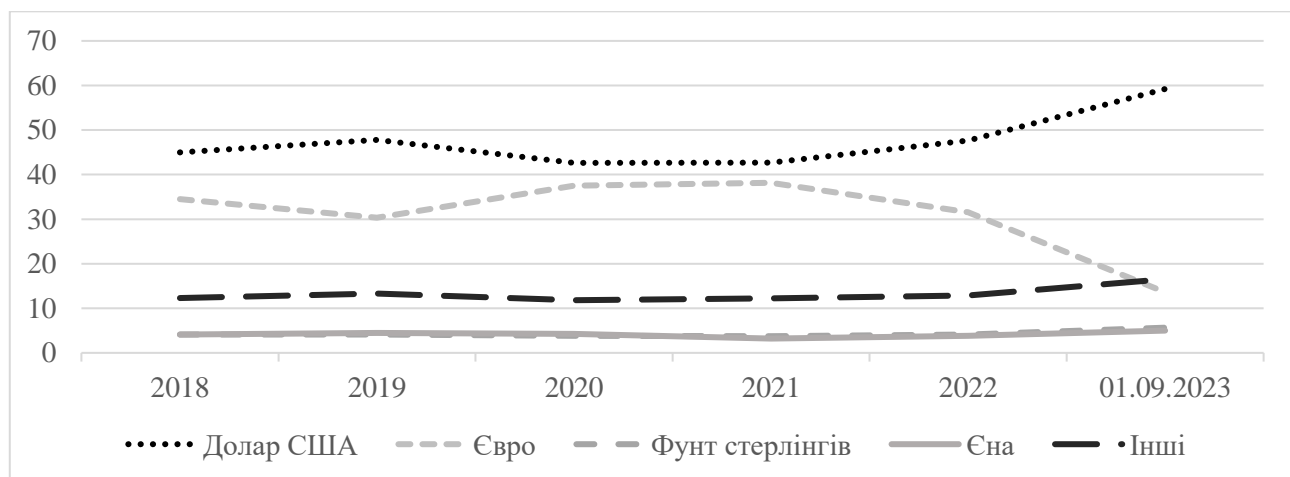

Рис. 2. Зміна частки валют у міжнародних розрахунках у світі і місце гривні у них у 2018-01.10.2023 рр., %

Джерело: складено авторами на основі [13]

Якщо говорити про українську гривню, то її відсутність як самостійної категорії підкреслює обмеженість її ролі у світовій торгівлі. Такий низький показник можна пояснити кількома факторами: економічний розмір і

глобальний вплив - країни з більшою економікою та більшим впливом на світову торгівлю та фінанси природно частіше використовують свої валюти в міжнародних операціях; ліквідність і конвертованість - долар США, євро та інші основні валюти є високоліквідними та легко конвертованими на світових ринках, що полегшує їх використання в міжнародній торгівлі та фінансах; стабільність і надійність - Валюти, які зазвичай використовуються для міжнародних платежів, зазвичай вважаються стабільними, з низькою інфляцією та мінімальними непередбачуваними коливаннями; торгові відносини - торгові відносини країни впливають на валюту, яка використовується для транзакцій; розвиток фінансового ринку - глибокі та ліквідні фінансові ринки залучають іноземних інвесторів і заохочують використання місцевих валют.

Також слід звернути увагу на роль гривні на власному, українському валютному ринку у тій його частині, що пов'язана з міжнародним. Очевидно, що долар США був домінуючою валютою, хоча з роками його частка зменшилася з 71,3% у 2018 році до 63,2% у 2022 році. Паралельно з цим розширилася присутність євро, яка зросла з 22,8% у 2018 році до 31,8% у 2022 році.

Найбільш вражаюче те, що українська гривня майже повністю відсутня в цих міжнародних фінансових потоках. Рівень використання впав з мінімуму в 0,5% у 2018 році до майже нуля у 2021 році та трохи зріс до 2,2% у 2022 році. Навіть у внутрішньому міжнародному торговому середовищі це обмежене використання місцевої валюти виявляє багато складнощів.

Міжнародні ділові партнери та інвестори зазвичай віддають перевагу стабільним, визнаним у всьому світі валютам, таким як долар США або євро для здійснення операцій. Ці валюти вважаються менш мінливими та забезпечують більшу безпеку, особливо для транскордонних платежів. Подібна ситуація, коли потік коштів реверсований. Дані показують, що долар США займає відносно стабільну та домінуючу позицію, але з невеликою тенденцією до зниження з 55% у 2018 році до 51,8% у 2022 році. З іншого боку, євро зберіг

стабільну частку і трохи зріс. Він став основною валютою відтоку капіталу, збільшившись з 40,1% у 2018 році до 44,4% у 2022 році.

Однак найважливіше зауваження стосується української гривні. Участь у зовнішніх міжнародних фінансових операціях мінімальна. Хоча цей відсоток коливався з роками, він залишається значно нижчим і досяг лише 1,9% у 2022 році.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Валютний ринок займає центральне місце у світовому фінансовому ландшафті та характеризується в основному торгівлею валютами, причому щоденні обсяги торгів часто перевищують трильйони доларів США. Він працює як децентралізований позабіржовий ринок у режимі 24/7 і приймає широке коло учасників, від центральних банків до окремих трейдерів (корпорацій і фізичних осіб). На динаміку ринку впливає багато факторів, від макроекономічних даних до геополітичних подій. Тому, на відміну від інших сфер фінансових ринків, вона вимагає комплексного розуміння глобальних подій. Валютний ринок також поділяється на міжнародний і внутрішній сегменти, основними учасниками яких є центральні банки та індивідуальні споживачі. Його функціональна структура має важливе значення для належного функціонування та включає рівень регуляторного нагляду, правову базу, посередницьку допомогу та різноманітну участь споживачів.

В українському контексті міжбанківський валютний ринок, який входить до цієї структури, має велике значення, оскільки визначає основні витрати на валютні операції та забезпечує ліквідність системи. Також зазначається, що інтеграція внутрішнього валютного ринку України у світовий валютний ринок є проблематичною, про що свідчить низька частка української валюти як у притоках, так і у відтоках міжнародних фінансових операцій.

Література

1. Валютна структура розрахунків за статтями поточного рахунку. URL: https://bank.gov.ua/files/ES/Cur_comp_u.xlsx (дата перегляду: 8.04.2024).
2. Грошові перекази в Україні. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/> (дата перегляду: 8.04.2023).
3. Закон України «Про банки та банківську діяльність» № 2121-III від 07.12.2000 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 5-6, ст. 30.
4. Закон України «Про валюту і валютні операції» № 2473-VIII від 21.06.2018 // Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 30, ст. 239.
5. Закон України «Про Національний банк України» № 679-XIV від 20.05.1999 // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1999, № 29, ст. 238.
6. Манжура О. В., Краус К. М., Краус Н. М. Інструменти та механізми регулювання валютного ринку в умовах інституційних змін у національній економіці. Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій. 2022. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41721/1/Kraus_Instrumenty_mekhanizmy_2022.pdf (дата перегляду: 2.04.2024).
7. Макаренко Ю. П., Вітер К. О., Аналіз сучасного стану та тенденцій функціонування валютного ринку України. Інвестиції: практика та досвід. №2. 2022. С. 42-49. URL: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/789/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%AE.%20%D0%9F.%20%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf> (дата перегляду: 2.04.2024).
8. Одінокова А. О., Грінько І. М., Розвиток торгівлі на міжнародному валютному ринку: проблеми та шляхи вирішення. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний*

інститут». №19. 2021. URL: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/231170> (дата звернення: 2.04.2024).

9. Тарасевич Н. В., Актуальні аспекти розвитку світового валютного ринку. Науковий вісник. №. 2021. С. 108. URL: [http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/280-281/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4\(280-281\)%202021.pdf](http://n-visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/280-281/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4(280-281)%202021.pdf) (дата звернення: 4.04.2024).

10. Терещенко О.В. Механізми регулювання валютного ринку в умовах відкритості національної економіки. - Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.0347 «Економіка та управління національним господарством. - Національний авіаційний університет. - Київ., 2023. - 219с.

11. Царевський М. В., Проблема механізму функціонування валютного ринку в Україні. 2021. URL: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/680/1/Aktualni%20problemi%20ta%20perspektivi%20rozvitku%20Ukrayini%20v%20galuzi%20uprav-242-243.pdf> (дата звернення:3.04.2024).

12. Чернишова О., Чорновол А., Мирончук В., Функціонування фінансового сектору України в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. № 38. 2022. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1304> (дата звернення: 2.04.2024).

13. Most used currency in the world for international payments in SWIFT from January 2019 to July 2023, based on share in total transaction value. URL: <https://www.statista.com/statistics/1189498/share-of-global-payments-by-currency/> (дата перегляду: 3.04.2024).

References

1. National Bank of Ukraine (2024), “Currency structure of calculations by current account items”, available at: https://bank.gov.ua/files/ES/Cur_comp_y.xlsx (Accessed 08.04.2024)

2. minfin (2024), "Money transfers to Ukraine", available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/transfer/> (Accessed 08.04.2024)
3. Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Banks and Banking", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), vol. 5-6.
4. Verkhovna Rada of Ukraine (2018), The Law of Ukraine "On Currency and Currency Transactions", Vidomosti Verkhovnoi Rady (VVR), vol. 30.
5. Verkhovna Rada of Ukraine (1999), The Law of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy (VVR), vol. 29.
6. Manzhura, O.V. Kraus, K.M. and Kraus, N.M. (2022), "Tools and mechanisms of foreign exchange market regulation in the conditions of institutional changes in the national economy", available at: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/41721/1/Kraus_Instrumenty_mekhanizmy_2022.pdf (Accessed 02.04.2024).
7. Makarenko, Yu.P. and Viter, K.O. (2022), "Analysis of the current state and trends of the functioning of the foreign exchange market of Ukraine", Investytsii: praktyka ta dosvid, vol. 2, pp. 42-49, available at: <https://dspace.chmnu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/789/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%AE.%20%D0%9F.%20%D0%90%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D0%B7%20%D1%81%D1%83%D1%87%D0%B0%D1%81%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D0%BD%D1%83.pdf> (Accessed 02.04.2024).
8. Odinkova, A.O. and Hrin'ko, I.M., (2021), "Trade development on the international monetary market: problems and solutions", Ekonomichnyj visnyk Natsional'noho tekhnichnoho universytetu Ukrainy «Kyivs'kyj politekhnichnyj instytut», vol. 19. available at: <http://ev.fmm.kpi.ua/article/view/231170> (Accessed 02.04.2024).
9. Tarasevych, N.V. (2021), "Current aspects of world exchange market development", Naukovyj visnyk, vol. 2021 C. 108, available at: <http://n->

visnik.oneu.edu.ua/collections/2021/280-281/pdf/%D0%9D%D0%92%203-4(280-281)%202021.pdf (Accessed 04.04.2024).

10. Tereschenko, O.V. (2023), “Mechanisms of regulation of the foreign exchange market in conditions of openness of the national economy”, Ph.D. Thesis, Economy, Natsional'nyj aviatsijnyj universytet, Kyiv, Ukraine.

11. Tsarevs'kyj, M.V. (2021), “The problem of the functioning mechanism of the currency market in Ukraine”, available at: <https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/680/1/Aktualni%20problemi%20ta%20perspektivi%20rozvitku%20Ukrayini%20v%20galuzi%20uprav-242-243.pdf> (Accessed 03.04.2024).

12. Chernyshova, O. Chornovol, A. and Myronchuk, V. (2022), “Functioning of the financial sector of Ukraine under conditions of maritime”, available at: *Ekonomika ta suspil'stvo*, vol. 38, <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1304> (Accessed 02.04.2024).

13. Statista (2024), “Most used currency in the world for international payments in SWIFT from January 2019 to July 2023, based on share in total transaction value”, available at: <https://www.statista.com/statistics/1189498/share-of-global-payments-by-currency/> (Accessed 03.04.2024).

Стаття надійшла до редакції 07.05.2024 р.